

Jerzy Centkowski

"Stanisław Grabski (1871–1949) :
biografia polityczna", Witold
Wojdyło, Toruń 2003 : [recenzja]

Polityka i Społeczeństwo nr 1, 307-308

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Jerzy Centkowski

WITOLD WOJDYŁO: *STANISŁAW GRABSKI* (1871–1949). *BIOGRAFIA POLITYCZNA* WYD. ADAM MARSZAŁEK, TORUŃ 2003, 497 SS.

W najnowszej biografistyce historycznej na szczególną uwagę zasługuje biografia polityczna Stanisława Grabskiego, który mimo aktywnej i znaczącej działalności od końca XIX wieku po połowę minionego stulecia, pozostawał w cieniu swojego młodszego brata Władysława. Jego barwny, okraszony licznymi anegdotami, a zarazem skomplikowany życiorys był przedmiotem sporów wśród polityków. Jednym słowem, budził zainteresowanie, ale i spory wśród elit intelektualnych. Był nie tylko politykiem i publicystą, profesorem ekonomii, ale także w pewnym stopniu socjologiem, prawnikiem i badaczem historii gospodarczej. Dotychczas ukazały się zaledwie szkice biograficzne Stanisława Grabskiego, nie licząc wielu o nim wzmianek.

Biografia polityczna pióra Witolda Wojdyły jest pierwszym naukowym i gruntownym opracowaniem na bogatej bazie źródłowej i krytycznej analizie ogromnej liczby przyczynków dotyczących Stanisława Grabskiego i jego wszechstronnej działalności. Chronologiczny układ treści zawiera wnikliwą charakterystykę działalności Stanisława Grabskiego w okresie zaborów i I wojny światowej, w Rzeczypospolitej, na uchodźstwie w latach II wojny światowej oraz w realiach Polski pojałtańskiej. Autor omawia jego działalność w kilku wymiarach: jako jednego z wielu wybitnych i zasłużonych dla Polski członków rodziny Grabskich i na szerszym tle polskiego życia politycznego i naukowego.

Wojdyło traktuje działalność socjalistyczną Stanisława Grabskiego jako epizod w jego życiu, koncentrując uwagę na związkach z Narodową Demokracją i orientacją prorosyjską w latach pierwszej wojny światowej.

W okresie II Rzeczypospolitej poznajemy Stanisława Grabskiego jako aktywnego uczestnika budowy zrębów odrodzonej Rzeczypospoli-

tej i animatora konsolidacji środowisk narodowych oraz parlamentarystę w Sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych Konstytuanty, ministra w rządzie brata Władysława, Aleksandra Skrzyńskiego i Wincetego Witosa. Stanisław Grabski nie był zdyscyplinowanym i bezkrytycznym członkiem Stronnictwa Narodowego i popadał w konflikty, które doprowadziły do wystąpienia ze struktur organizacyjnych partii, przy zachowaniu związków ideowych.

Autor rekonstruuje obraz losów Stanisława Grabskiego po zajęciu Lwowa przez Armię Czerwoną, jego pobytu w więzieniach radzieckich i działalności w strukturach władz polskich na wychodźstwie.

Końcowa część biografii dotyczy działalności krajowej Grabskiego w realiach Polski pojałtańskiej. Realista Grabski zbyt optymistycznie ocenił – twierdzi Autor – że Stalinowi nie zależało na ograniczaniu suwerenności wewnętrznej Polski oraz utrzymaniu przy władzy komunistów pozbawionych znaczącego poparcia społecznego. W takim rozumowaniu znajdujemy wyjaśnienie dla jego działalności jako wiceprezydenta Krajowej Rady Narodowej. Jednak i na tym stanowisku i w realiach powojennej rzeczywistości nie był uległy woli Bolesława Bieruta.

Słowa uznania należą się Autorowi za istotny wkład w badania nad najnowszymi dziejami Polski oraz Wydawnictwu Adam Marszałek za tę publikację i całą serię biografii m.in.: Bogusława Miedzińskiego, Felicjana Sławoja Składkowskiego, Stefana Grota-Roweckiego, hetmana Mikołaja Mieleckiego, gen. Władysława Sikorskiego, cara Mikołaja II.
